

PORTFOLIO STUDENTA

Vzdělávací modul Čtenářská gramotnost

**Název akčního výzkumu: Učení se z textu u žáků 4. tříd: podpora
při práci s textem**

**Odborný tým: Mgr. Zuzana Wildová,
Mgr. Petra Vrbatová, PaedDr. Eva Marádová, CSc.**

Obsah

1) Identifikovaný problém.....	3
2) Záznamy intervencí.....	5
3) Závěrečná zpráva	
1. Uvedení do problematiky	
1.1 Čtenářská gramotnost.....	39
1.2 Rozvoj čtenářské gramotnosti	39
1.3 Práce s textem v naučných předmětech	40
1.4 Postupy porozumění textu.....	41
1.5 Cíl akčního výzkumu	41
2. Metodologie	
2.1 Výzkumný vzorek	42
2.2. Metody.....	42
2.2.1 Pracovní list	43
2.2.2 Metoda psaní poznámek	43
2.2.3 Skládankové učení.....	43
2.3 Průběh výzkumu	44
2.3.1 První etapa	44
2.3.2 Druhá etapa.....	44
2.3.3 Třetí etapa	45
2.4 Výsledky	46
2.4.1 První etapa výzkumu	46
2.4.2 Druhá etapa výzkumu.....	47
2.4.3 Třetí etapa výzkumu.....	47
2.4.4 Závěr.....	48
2.5 Seznam literatury	51

1) Identifikovaný problém

Proč se vyskytuje: Žáci potřebují zefektivnit vyhledávání klíčových informací v textu, ještě nemají tuto dovednost plně osvojenou, s naučnými texty se ve větším množství setkali ve čtvrtém ročníku.

Jak se nyní s problémem pracuje: Paní učitelka používá metody Kritického myšlení, začala zařazovat vyhledávání klíčových informací a na základě toho klíčových slov při práci s textem a jejich následné zapisování, žáci však často vypisují celé věty.

Situace ve třídě na základě pozorování: Hodina má tři fáze – E-U-R, pracuje se s metodami kritického myšlení. Paní učitelka pokládá žákům často otázky, při práci s textem nechává žáky předvídat, vyvozovat informace a vybavovat si a ověřovat své předchozí znalosti. Žáci se učí nad textem přemýšlet, s textem pracují i ve dvojicích nebo ve skupinách a mají možnost si navzájem vysvětlit výrazy, kterým nerozumí, ale některé dvojice význam ani společně nevymyslí. Potíže mají žáci s identifikací klíčových slov/ informací a jejich sepsáním, aby nebyly ve větách.

Návrh řešení – intervenční plán

V rámci výzkumu jsme se soustředili na pomoc žákům 4. ročníku při práci s neumeleckým textem, konkrétně jsme se zaměřili na práci s textem v hodinách vlastivědy (dějin). Čtenářská gramotnost a porozumění naučnému textu jsou v dané třídě rozvíjeny zejména metodami Kritického myšlení, žáci se učí i vyhledávat v textu klíčová slova a vypsát je. Paní učitelka se žáky začala vybíráním důležité části textu, poté jedné podstatné věty a následně měli žáci vybrat, co je z věty nejdůležitější a podle čeho se mohou v textu orientovat. Většinou žáci text ve výuce čtou řízeným čtením, společným čtením, nebo ve skupinách. V hodinách zaměřených na dějiny žáci pracují s učebnicí Hravá vlastivěda a s pracovním sešitem, ale setkávají se i s jinými než učebnicovými texty, například s texty z časopisu Časostroj, knihy P. Čorneje Dějiny českých zemí, nebo čtou z knížky Obrázky z českých dějin a pověstí. Hodiny dějin jsou zpestřovány videy Dějiny udatného českého národa, ze kterých žáci získávají další informace a poznatky.

Naším cílem je pomoci žákům při práci s informačním (naučným) textem, aby text dokázali lépe zpracovat, porozumět mu, vyhledat v něm důležité informace a zároveň informace aplikovat. Přestože se žáci v hodinách učí vypsát klíčová slova z textu, nemají tuto dovednost

zatím plně osvojenou. Proto chceme do intervenčního plánu zahrnout i vyhledávání klíčových slov a v souvislosti s klíčovými slovy připojíme shrnování textu.

Aplikaci intervenčního plánu jsme zvolili ve třech fázích, konkrétně tři dvouhodinových výukových celků hodiny vlastivědy spojené s hodinou českého jazyka.

1. V první fázi jsme se rozhodli vytvořit pracovní list, obsahující různé postupy porozumění textu a současně i složku jazykovou. Sestavila jsem tedy text z knihy o Karlu IV. – *Po stopách Karla IV. od L. Pecharové* (knihu mi doporučila paní učitelka), vybrala jsem část na téma stavitelství za doby Karla IV., učivo, které žáci měli právě probírat ve vlastivědě, a vytvořila jsem k němu pracovní list. Pracovní list a text jsem konzultovala s paní učitelkou i se spolupracovnicí z Pedagogické fakulty a několikrát jsem jej upravila. Jelikož jsem žáky ve třídě navštívila v hodině před intervencí jen jednou, bylo záměrem první fáze zjistit, jak na tom celkově třída je. Žáci měli pracovní list vyplňovat samostatně na základě textu. Na začátku pracovního listu měli žáci za úkol vyhledat v textu klíčová slova a zapsat si je. Několik otázek v pracovním listu bylo na vyhledávání informací v textu, dále jsem zařadila několik úkolů na vyvozování závěrů, zahrnula jsem úlohy na interpretaci, posuzování textu a součástí úkolů práce s textem byly i úkoly cílené na jazykovou stránku textu. Na závěr pracovního listu měli žáci shrnout obsah textu s pomocí klíčových slov, která si vypsali na začátku.

2. V další fázi intervence jsme chtěli přidat metodu práce s textem a pracovním listem založenou na skupinové práci, proto jsme zvolili metodu skládkového učení – tedy práci v expertních a domovských skupinách. Zároveň jsme zkrátili délku textu a zvolili méně otázek a úkolů v pracovním listu, neboť předchozí použitý text o Karlu IV. byl na žáky příliš dlouhý a otázek a úkolů bylo zbytečně mnoho. Otázky a úkoly jsme zaměřili převážně na postup interpretace textu a vypsání klíčových slov jsme přesunuli na závěr pracovního listu, přičemž jsme zadali přesný počet slov, abychom úkol žákům zjednodušili.

3. Ve třetí fázi jsme zvolili modifikaci skládkového učení, kdy žáci měli vždy v jedné skupině stejný text s pracovním listem a jejím úkolem bylo text zpracovat a následně prezentovat ostatním ve třídě. Do pracovního listu jsme přidali úkoly pro rychlejší žáky, kteří by byli hotoví dříve než ostatní a chtěli splnit úkol navíc, a opět zahrnoval vypsání klíčových slov a shrnutí textu.

2) Záznamy intervencí

Plán hodiny I

Plán hodiny Vlastivědy

Čtvrtek 2. 5. 2019, 1. a 2. vyučovací hodina

Téma: Stavitelství za doby Karla IV.

Cíl: Žáci vyjmenují pamětihodnosti postavené za Karla IV. a vysvětlí jejich význam pro tehdejší a současnou dobu.

Cíl v rámci ŠVP: Žáci dokážou vyhledat a vypsát klíčová slova z textu a shrnou text na základě vypsání slov.

	Aktivita	Čas	Popis aktivity	Pomůcky, poznámky
1.	Úvod hodiny	2 min.	Přivítání, seznámení s tématem hodiny	
2.	Brainstorming	3 min.	Práce metodou brainstorming, žáci přemýšlí nad otázkou: <i>Jaké stavby, které nechal postavit Karel IV. znáte?</i>	Učitel může psát odpovědi na tabuli. tabule, křída
3.	Dějiny udatného českého národa	3 min.	Video Dějiny udatného českého národa,	dataprojektor
3.	Pracovní list	20 min.	Žáci vypracovávají otázky a úkoly v pracovním listě na základě textu.	text o Karlu IV. a pracovní list pro každého žáka
4.	Klíčová slova a shrnutí	12 min.	Učitel rozdává žákům text o stavitelství v době Karla IV. Nejprve mají žáci podtrhnout v textu klíčová slova a slovní spojení a zapsat si je, poté na základě vypsání slov a slovních spojení shrnout text v několika bodech, shrnutí si napsat a porovnat ve trojici. Mohou si shrnutí upravit, aby bylo co nejlepší.	text o Karlu IV. a pracovní list pro každého žáka

5.	Diskuze	3 min.	Diskuze o tom, jak žáci textu rozumějí, co jim je jasné a k čemu mají ještě otázky.	
6.	Reflexe hodiny	2 min.	Žáci si stoupnou na pomyslnou čáru podle toho, jak hodnotí svou práci. Na jedné straně jsou ti, co si myslí, že pracovali dobře, na opačné straně ti, co si myslí, že jim práce moc nešla a uprostřed ti, co si myslí, že jim práce poměrně šla, ale mohlo to být lepší. Pak žáci říkají, co se jim případně dařilo nebo nedařilo.	

Pracovní list I

STAVITELSTVÍ ZA DOBY KARLA IV.

Podtrhávej si při čtení textu klíčová slova a slovní spojení a zapiš si je.

Zkus odhadnout, co znamená slovo **klenba** zvýrazněné v rámečku pod obrázky kostelů. Pomohla ti k pochopení slova nějaká část textu? Modře si ji podtrhni.

Doplň prázdná políčka v tabulce.

ROMÁNSKÝ SLOH	GOTICKÝ SLOH
malá okna	vysoká okna
nižší stavby	
	štíhlé věže
	vysoká klenba s lomenými oblouky
rotunda, bazilika	

Porovnej obrázek baziliky a katedrály a podtrhni si v textu červeně, v čem se stavby liší.

Co znamená slovo *zvelebit*? Najdeš k němu nějaké synonymum? Proč myslíš, že je v textu použito slovo *zvelebit*, a ne některé ze synonym?

Co se dozvíš z textu o Pražském hradu? Napiš dvě věci, které ti připadají nejdůležitější.

Najdi v textu různá pojmenování Karla IV. a vypiš je.

Jaký byl podle tebe Karel IV. jako panovník, podle toho, co sis přečetl/a v textu?

Uveď příklad toho, jak byla některá ze staveb Karla IV. užitečná pro lidi.

Co podle tebe znamená slovo *putna*?

Proč se rozhodl Karel IV. postavit nový most?

- a. Chtěl, aby po něm v Praze zůstala významná stavba.
- b. Hvězdáři vypočítali, že nastala vhodná doba na stavění mostu.
- c. Předchozí most přes Vltavu zničila povodeň.

Podle čeho v textu poznáš, že se pořád mluví o Karlu IV.? Podtrhni si důkazy v textu.

Očísluj si všechny stavby uvedené v textu a seřaď je za sebou v pořadí, jak byly postaveny.

Jaký jiný název by mohl text mít?

- a. Praha se stává centrem zbožnosti
- b. Praha upadá pod vlivem císařovy moci
- c. Praha získává gotické skvosty

Na základě klíčových slov, která sis vypsál/a na začátku, napiš stručné shrnutí toho, co sis přečetl/a.

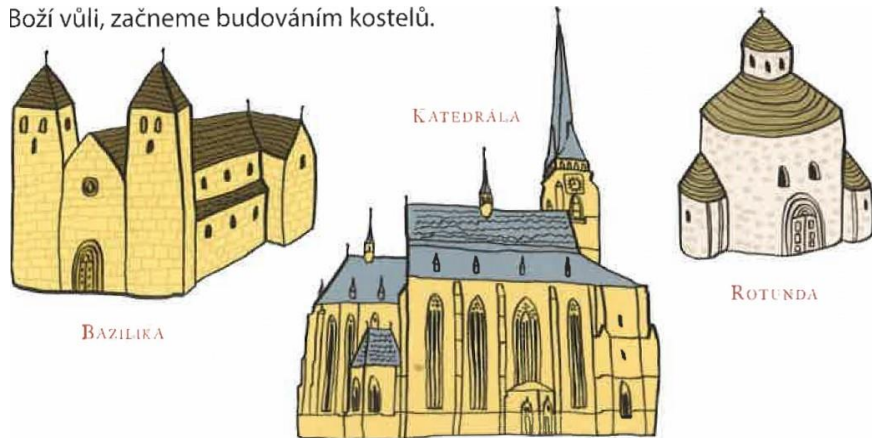
Text I

PRAHA ROSTE DO KRÁSY

Katedrála sv. Víta

V Praze už máme arcibiskupa, univerzitu, a tak přichází na řadu pořádný stavební ruch! Císař Karel chtěl Prahu zvelebit do nádhery a slávy velikého centra Evropy. To se mu podařilo, o čemž svědčí davy zájemců o památky, které díky jeho úsilí zdobí Prahu dodnes. A protože byl Karel velmi zbožný člověk, hledající celý život

Boží vůli, začneme budováním kostelů.

Typy kostelů, jaké již existovaly a jaké vyrostly v dobách Otce vlasti

Za časů krále Karla se v Čechách setkáváme s kostely dvou stavebních slohů:

románského a gotického. Stavby v románském slohu se vyznačují silnými kamennými zdmi a malými okny, gotické budovy míří vzhůru k nebi a dávají si záležet na štíhlé kráse věží i vysoké **klenbě** s lomenými oblouky.

Rotunda patří do románského období. Její jméno vzniklo z latinského výrazu rotundus, kruhový, a právě takový tvar má její půdorys. V České republice najdeme třeba rotundu svatého Martina v Praze na Vyšehradě, rotundu svatého Jiří na hoře Říp nebo rotundu svaté Kateřiny ve Znojmě.

Bazilika je podélný románský kostel se sloupy uvnitř, které prostor rozdělují na tři nebo pět částí — tzv. lodí. Znamé jsou například do dálky zářící bílé věže baziliky svatého Jiří na Pražském hradě.

Katedrála označuje buď typ stavby v gotickém slohu s vysokými okny, vnějším opěrným systémem a vnitřním vějířem kaplí za oltářem — například katedrály svatého Víta v Praze či svaté Barbory v Kutné Hoře, anebo chrám ve městě, kde sídlí biskup, jako jsou katedrály svatého Štěpána v Litoměřicích nebo svatého Bartoloměje v Plzni.

Svatováclavskou kapli vystavěl Petr Parléř podle přání Karla IV. nad bývalou rotundou svatého Víta, kde byl pohřben kníže Václav, takže náš dávný světec odpočívá vlastně stále na stejném místě. V katedrále odpočívají čeští panovníci, jejich rodiny a další slavné osoby.

Pražský hrad

Důkladnou přestavbu Karel naplánoval podle vzoru sídla svého francouzského strýce, ale vladařskému obydlí ponechal původní umístění, takže jeho dílo stojí na dávných románských základech.

Zřídil zároveň vodovodní systém, který zásoboval Pražský hrad a Strahovský klášter vodou z pramenů na Kajetánce. Končil v dřevěné kašně u královského paláce. Sem chodívalo služebnictvo a v putnách roznášelo vodu, kam bylo potřeba.

Hladová zeď

Z Pražského hradu se můžeme vydat procházkou na romantický pražský kopec Petřín. V letech 1360 až 1362 na něm vyrostla podle nařízení císaře více než kilometr dlouhá zubatá hradba zvaná Hladová zeď. Tvořila součást městského opevnění a již z dálky ji vidíme, jak se poslušně vine Petřínskými sady až na vrchol. Vypráví se, že panovník chtěl dát její výstavbou možnost práce pražské chudině.

Karlův most

Z levého břehu Vltavy přejdeme na pravý přes Karlův most. Historie prvního (i když ne nejstaršího, protože ten slouží v Písku!) českého mostu zažila zvrát v únoru 1342. Tehdy prudce stoupla hladina řeky Vltavy a divoký proud vzal i Juditin most z 12. století, stávající právě na místě dnešního Karlova mostu.

Po zmíněné povodni Karel přikázal postavit k užitku i kráse Prahy most nový a pevnější. Správný čas pro položení základů si nechal vypočítat od hvězdářů a k této slavnostní chvíli se také osobně dostavil.

(z knihy Po stopách Karla IV., L. Pecharová, 2016)

Práce žáků I

STAVITELSTVÍ ZA DOBY KARLA IV.

Podtrhávaj si při čtení textu klíčová slova a slovní spojení a zapiš si je.

CIŠAR KAREL, CENTRUM EVROPY, PAMÁTKY, BAZILIKA,
KATEDRÁLA, ROTUNDA

Zkus odhadnout, co znamená slovo **klenba** zvýrazněné v rámečku pod obrázky kostelů.

Pomohla ti k pochopení slova nějaká část textu? Modře si ji podtrhni.

KLENBA JE GOTICKÝ STROP.

Doplň prázdná políčka v tabulce.

ROMÁNSKÝ SLOH	GOTICKÝ SLOH
malá okna	vysoká okna
nižší stavby	VÍŠŠÍ STAVBY
tlusté věže	štíhlé věže
křehcí podorš	vysoká klenba s lomenými oblouky
rotunda, bazilika	KATEDRÁLA

Porovnej obrázek baziliky a katedrály a podtrhni si v textu červeně, v čem se stavby liší.

KATEDRÁLA OZNAČUJE TYP GOTICKÉHO SLOHU S VYSOKÝMI OKNY.
BAZILIKA JE PODÉLNÝ ROMÁNSKÝ KOSTEL SE SLOUPY UVNITŘ.

Co znamená slovo **zvelebit**? Najdeš k němu nějaké synonymum? Proč myslíš, že je v textu použito slovo **zvelebit** a ne některé ze synonym?

ZVELEBIT ZNAMENA ZDOKONALIT. RIZVELEBIT JE TAM PROTOŽE KAREL IV. ZVELEBOVAL PRAHU.

Co se dozvídáš z textu o Pražském hradu? Napiš dvě věci, které ti připadají nejdůležitější.

PRAŽSKÝ HRAD BYL POSTAVEN NA ROMÁNSKÝCH ZAKLADECH.
KAREL IV. TAM ZŘIDIL VODNÍ SYSTÉM.

Najdi v textu různá pojmenování Karla IV. a vypiš je.

CIŠAR KARAL, KAREL, KAKEL IV.

Jaký byl podle tebe Karel IV. jako panovník, podle toho, co sis přečetl/a v textu?

KAREL IV. BYL VELICE SCHOPNÝ PANOVNÍK A STAVITEL.

Uveď příklad toho, jak byla některá ze staveb Karla IV. užitečná pro lidi.

KARLOV MOST BYL UŽITEČNÝ PRO LIDI PROTOŽE MOHLI PŘEZ NĚJ CHODIT SE SVÍM ZBOŽÍM.

Co podle tebe znamená slovo **putna**?

PUTNA JE KBELIK.

Proč se rozhodl Karel IV. postavit nový most?

- a. Chtěl, aby po něm v Praze zůstala významná stavba.
- b. Hvězdáři vypočítali, že nastala vhodná doba na stavění mostu.
- c. Předchozí most přes Vltavu zničila povodeň.

Podle čeho v textu poznáš, že se pořád mluví o Karlu IV.? Podtrhni si důkazy v textu.

1. ROTONDA, 2. BAZILIKA, 3. KATEDRÁLA ^{PĚTÍN}, 4. HLADOVÁ ZEM, 5. KARLOV MOST

Očísluj si všechny stavby uvedené v textu a seřaď je za sebou v pořadí, jak byly postaveny.

Jaký jiný název by mohl text mít?

- a. Praha se stává centrem zbožnosti
- b. Praha upadá pod vlivem císařovy moci
- c. Praha získává gotické skvosty

Na základě klíčových slov, která sis vypsál/a na začátku, napiš stručné shrnutí toho, co sis přečetl/a.

TEXT BYL O FAKTOM, CO KAREL IV. POSTAVIL ZA STAVBY A DOKÁZAL EVROPĚ ŽE JE DOBRÝ PANOVNÍK.

STAVITELSTVÍ ZA DOBY KARLA IV.

Podtrhávej si při čtení textu klíčová slova a slovní spojení a zapiš si je.

PAMÁTKY, KOSTELŮ, ROMÁNSKÉM SLOHU MALÍMI OKNY, ŠTÍHLÉ,
LOMENÝMI OBLOUKY, ROTUNDA, BAZILIKA

Zkus odhadnout, co znamená slovo **klenba** zvýrazněné v rámečku pod obrázky kostelů.
Pomohla ti k pochopení slova nějaká část textu? Modře si ji podtrhni.

Doplň prázdná políčka v tabulce.

ROMÁNSKÝ SLOH	GOTICKÝ SLOH
malá okna	vysoká okna
nižší stavby	vyšší stavba
tlusté věže.....	štíhlé věže
malá klenba s	vysoká klenba s lomenými oblouky
rotunda, bazilika	katedrála

Porovnej obrázek baziliky a katedrály a podtrhni si v textu červeně, v čem se stavby liší.

bazilika: silné kamenné zdi, malými okny.

katedrála: štíhlé, vysoké, lomenými oblouky.

Co znamená slovo **zvelebit**? Najdeš k němu nějaké synonymum? Proč myslíš, že je v textu použito slovo **zvelebit** a ne některé ze synonym? Zvelebit znamená vslepit, a v textu bylo to slovo protože Karel chtěl zvelebit/vslepit Prahu.

Co se dozvídáš z textu o Pražském hradu? Napiš dvě věci, které ti připadají nejdůležitější.

Najdi v textu různá pojmenování Karla IV. a vypiš je.

císař, arcibiskup,

Jaký byl podle tebe Karel IV. jako panovník, podle toho, co sis přečetl/a v textu?

Podle mě byl hodně pracovitý a chytrý vzdělaný člověk.

Uveď příklad toho, jak byla některá ze staveb Karla IV. užitečná pro lidi.

Karlovas lázně sloužili lidem k vyléčení.

Co podle tebe znamená slovo **putna**?

podle mě to znamená nějaké náradí ke stavbám.

MŠ
MIC S TOHO

Proč se rozhodl Karel IV. postavit nový most?

- Chtěl, aby po něm v Praze zůstala významná stavba.
- Hvězdáři vypočítali, že nastala vhodná doba na stavění mostu.
- Předchozí most přes Vltavu zničila povodeň.

Podle čeho v textu poznáš, že se pořád mluví o Karlu IV.? Podtrhni si důkazy v textu.

Císař Karel byl velmi zbožný.

Očíslej si všechny stavby uvedené v textu a seřaď je za sebou v pořadí, jak byly postaveny.

Jaký jiný název by mohl text mít?

- Praha se stává centrem zbožnosti
- Praha upadá pod vlivem císařovy moci
- Praha získává gotické skvosty

Na základě klíčových slov, která sis vypsál/a na začátku, napiš stručné shrnutí toho, co sis přečetl/a.

Přečetl jsem to že: Karel IV. stavěl stavby a pak se tam popisují rozdíl mezi stavbami nebo se tam stavbi popisují.

Plán hodiny II

Plán hodiny Vlastivědy

Čtvrtek 9. 5. 2019, 1. a 2. vyučovací hodina

Téma: Václav IV., Zikmund a život ve středověku

Cíl: Žáci dokážou zodpovědět otázky týkající se Václava IV., Zikmunda a života ve středověku.

Cíl v rámci ŠVP: Žáci dokážou vyhledat a vypsát důležitá slova z části textu a shrnou část textu v jedné větě.

	Aktivita	Čas	Popis aktivity	Pomůcky, poznámky
1.	Úvod hodiny	2 min.	Přivítání, seznámení s tématem hodiny	
2.	Brainstorming s otázkami	5 min.	Žáci říkají otázky, které je napadají k tématu. Učitel může otázky zapisovat na tabuli.	tabule, křída
3.	Rozdělení textu	2 min.	Učitel rozdává žákům v domovské skupině (po 4-5 žácích) čísla 1-5. Podle čísel si žáci najdou svoji část textu – v rámci domovské skupiny má každý žák jinou část textu, na kterou se zaměří.	očíslovaný text pro každého žáka
4.	Samostatné čtení textu	10 min.	Žák si přečte svou část textu a podtrhne si důležité informace. Snaží se odhadnout význam neznámých slov.	
5.	Skládkové učení	20 min.	Žáci se sejdou v expertní skupině, kde společně diskutují význam neznámých slov. Představí si navzájem své odpovědi na otázky, konzultují, jak textu rozumí a barevně si upravují své odpovědi. Pak se společně dohodnou, co ze své části textu předají domovské skupině a také jak nejlépe to, co nastudovali, naučí ostatní (vymyslí strategii).	Učitel sdělí žákům čas na práci v expertních skupinách.
6.	Předání informací	20 min.	Žáci se vrátí z expertních skupin do svých domovských a předají získané informace	Každý žák ve skupině má vyměřený čas na

			skupině, která se může doptávat na každou nejasnost.	předání informací ostatním. (4 min.) Učitel zdůrazní, že je velmi důležité, aby žák měl jistotu, že každý z domovské skupiny všechno z jeho části textu pochopil.
7.	Pracovní list	15 min.	Žáci vyplní další části pracovního listu týkající se celého textu.	
8.	Návrat k brainstormingu	4 min.	Žáci se společně s učitelem vrátí k otázkám, které je napadaly v rámci brainstormingu a zjišťují, zda na některé z nich získali v hodině odpověď.	
9.	Metoda volného psaní	5 min.	Žáci metodou volného psaní hodnotí přínos práce metodou skládkového učení a co si odnáší z hodiny.	
10.	Závěr hodiny	7 min.	Žáci mohou sdílet to, co si volným psaním napsali. Učitel se může doptávat na informace z textu a na průběh hodiny.	

Pracovní list s textem II (*text z učebnice Hravá vlastivěda 4- Nejstarší české dějiny*)

LUCEMBURKOVÉ V ČECHÁCH a ŽIVOT VE STŘEDOVĚKU

1. VÁCLAV IV. - ČESKÝ A ŘÍMSKÝ KRÁL

Následníkem trůnu po smrti Karla IV. se stal starší z jeho dvou synů — Václav. Byl vzdělaný a sečtělý, znal několik cizích jazyků. Dokončil některé stavby započaté Karlem IV. Zároveň se ale projevil jako nesamostatný a nerozhodný panovník.

Václav IV. panoval v neklidné době. Narůstaly hospodářské problémy, zhoršil se život poddaných. Václav se dostal do sporů s bratrem Zikmundem, šlechtou i církví. Vypukla také morová epidemie.

Církev velmi bohatla. Především církevní hodnostáři prodejem odpustků. Proti tomu vystupovali a kázali někteří kněží. Odpor lidí proti nejednotné církvi, kde soupeřili o moc tři papežové najednou, sílil. Začala doba změn, nepokojů a válek — husitství. Král Václav se v této neklidné době stále více uchyloval do ústraní. Zemřel roku 1419 bezdětný. Nástupcem se stává jeho bratr Zikmund.

Jaký byl Václav IV. jako člověk a i panovník?

Jaká pohroma postihla obyvatelstvo za vlády Václava IV.?

Čím církev v té době bohatla?

Jak na to reagoval lid?

Najdi a napiš si 3 klíčová slova ze svého textu:

Vyjádři jednou větou, o čem je tvůj text:

2. ZIKMUND – POSLEDNÍ LUCEMBURK

Zikmund se stal právoplatným dědicem české koruny. Na rozdíl od bratra Václava byl výborným panovníkem. Prosadil změnu ve vedení církve, tzv. „trojpapežství“. Svolał církevní koncil a nechal zvolit jednoho papeže. Jako jediný z rodu Lucemburků se stal také uherským králem.

V Čechách mu vyčítali vinu na upálení Jana Husa a nechtěli ho uznat králem.

Zikmund se proto rozhodl českou korunu dobýt zbraní. Vyhlásil několik křížových výprav proti kacířským Čechům. Byl husity pokaždé poražen a odtáhl s nepořízenou. Musel tak čekat dlouhých 17 let po Václavově smrti, než po husitských válkách došlo k dohodě a Zikmund roku 1436 usedl na český trůn. Roku 1437 Zikmund zemřel bez mužského potomka. Rod Lucemburků tak vymřel po meči.

Jaký byl Zikmund panovník?

VÍŠ, ŽE... ?

Zikmund bývá kvůli svým zrzavým vlasům označován jako „liška ryšavá“.

Co se Zikmundovi povedlo jako jedinému z Lucemburků?

Proč lidé nechtěli uznat Zikmunda za českého krále?

Podařilo se Zikmundovi získat slávu a uznání válečnými křížáckými taženími?

Najdi a napiš si 3 klíčová slova ze svého textu:

Vyjádři jednou větou, o čem je tvůj text:

3. SPOLEČNOST VE STŘEDOVĚKU

Ve 14. a 15. století se společnost dělila na společenské vrstvy. Rozdílné postavení lidí bylo znát na jejich chování, oblečení či úrovni bydlení.

Na vrcholu pomyslné společenské pyramidy byl panovník – v Čechách král. Důležité úřady v zemi zastávala také vyšší šlechta (páni), která vlastnila rozsáhlý majetek. Nižší šlechtu představovali chudší zemané. Významné postavení měla církev, která se starala o duchovní život obyvatelstva. Nejpočetnější skupinou byli poddaní.

Podle čeho se dalo ve středověku poznat postavení lidí ve společnosti?

Kdo zastával důležitou funkci v zemi kromě panovníka?

Nakresli pyramidu rozvrstvení obyvatelstva.

Najdi a napiš si 3 klíčová slova ze svého textu:

Vyjádři jednou větou, o čem je tvůj text:

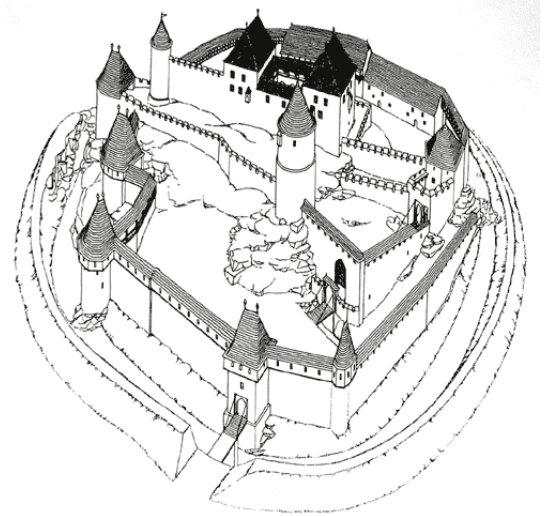

4. ŽIVOT NA HRADĚ

Hrady zakládali králové nebo šlechtici. Sloužily jim k bydlení, obraně a jako důkaz jejich bohatství a moci.

Hlavní místností byl rytířský sál. Zde probíhaly hostiny, přijímaly se návštěvy, podepisovaly smlouvy. Součástí hradu byla i kaple. Nejteplejší místností byla kuchyně s ohništěm. Obytné místnosti se nacházely v patře.

K hradu přiléhaly hospodářské budovy. Na nádvoří byl nepořádek, pobíhala tu i hospodářská zvířata. Ve volném čase muži lovili, ženy vyšívaly, synové se učili šermovat.

Která místnost na hradě byla nejdůležitější, co vše se v ní konalo?

Jaké další místnosti se na hradě nacházely?

Čím se lidé ve volném čase bavili?

Najdi a napiš si 3 klíčová slova ze svého textu:

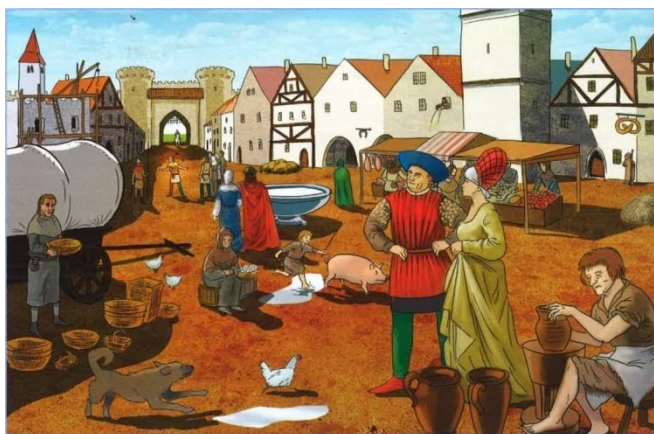
Vyjádři jednou větou, o čem je tvůj text:

5. ŽIVOT VE MĚSTĚ

Města vznikala u hradů, šlechtických sídel nebo klášterů. Střed města tvořilo náměstí s tržištěm, okolo stály honosné domy obchodníků, kostel a radnice. Město chránily hradby, vcházelo se branou, kolem byl příkop či val. Chudší domy řemeslníků s dílnami se nacházely v postranních uličkách.

Nejbohatšími měšťany byli obchodníci. Chudší a početnější řemeslníci se sdružovali do spolků — cechů. Cech, hájil práva svých členů, dohlíželo na kvalitu a cenu výrobků, na výchovu učedníků a skládání mistrovských zkoušek. Úplnou chudinu bez majetku představovali tovaryši, učedníci, dělníci a žebráci.

Na jakých místech vznikala města? (Proč asi?)

Kdo patřil mezi vyšší, váženější poddané, měšťany? (Proč, čím byl důležitý pro město?)

Jak se jinak nazývaly spolky, do kterých se sdružovali řemeslníci?

Proč byl cech vytvořen a kdo byli jeho členové?

Najdi a napiš si 3 klíčová slova ze svého textu:

Vyjádři jednou větou, o čem je tvůj text:

Práce žáků II

LUCEMBURKOVÉ V ČECHÁCH a ŽIVOT VE STŘEDOVĚKU

1. VÁCLAV IV. - ČESKÝ A ŘÍMSKÝ KRÁL

Následníkem trůnu po smrti Karla IV. se stal starší z jeho dvou synů - Václav. Byl vzdělaný a šetrný, znal několik cizích jazyků. Dokončil některé stavby započaté Karlem IV. Zároveň se ale projevil jako nesamostatný a nerozhodný panovník.

Václav IV. panoval v neklidné době. Narůstaly hospodářské problémy, zhoršil se život poddaných. Václav se dostal do sporů s bratrem Zikmundem, šlechtou i církví. Vypukla také morová epidemie.

Církev velmi bohatla. Především církevní hodnostáři prodejem odpustků. Proti tomu vystupovali a kázali někteří kněží. Odpor lidí proti nejednotné církvi, kde soupeřili o moc tři papežové najednou, sílil. Začala doba změn, nepokojů a válek - husitství. Král Václav se v této neklidné době stále více uchýlil do ústraní. Zemřel roku 1419 bezdětný. Nástupcem se stává jeho bratr Zikmund.

Jaký byl Václav IV. jako člověk a i panovník?
Jako člověk byl vzdělaný a šetrný ale jako panovník byl nesamostatný a nerozhodný.

Jaká pohroma postihla obyvatelstvo za vlády Václava IV.?
Morová epidemie.

Čím církev v té době bohatla?
Prodejem odpustků.

Jak na to reagoval lid?
Odporovali a ten odpor sílil.

Najdi a napiš si 3 klíčová slova ze svého textu:
následníkem, trůnu, neklidná doba, odpor

Vyjádři jednou větou, o čem je tvůj text:
O tom jak pomalu uvádávala ruce na vládu Václava IV.

2. ZIKMUND - POSLEDNÍ LUCEMBURK

Zikmund se stal právoplatným dědicem české koruny. Na rozdíl od bratra Václava byl výborným panovníkem. Prosadil změnu ve vedení církve, tzv. „trojpapežství“. Svolal církevní koncil a nechal zvolit jednoho papeže. Jako jediný z rodu Lucemburků se stal také uherským králem. V Čechách mu vyčítali vinu na upálení Jana Husa a nechtěli ho uznat králem. Zikmund se proto rozhodl českou korunu dobýt zbraní. Vyhlásil několik křížových výprav proti kacířským Čechům. Byl husity pokaždé poražen a odtáhl s nepořízenou. Musel tak čekat dlouhých 17 let po Václavově smrti, než po husitských válkách došlo k dohodě a Zikmund roku 1436 usedl na český trůn. Roku 1437 Zikmund zemřel bez mužského potomka. Rod Lucemburků tak vymřel po meči.

VÍŠ, ŽE... ?

Zikmund bývá kvůli svým zrzavým vlasům označován jako „liška ryšavá“.

Jaký byl Zikmund panovník?

Trojpapežný. *sluší*

Co se Zikmundovi povedlo jako jedinému z Lucemburků?

Stal se uherským králem.

Proč lidé nechtěli uznat Zikmunda za českého krále?

Protože neporažil Husity.

Podařilo se Zikmundovi získat slávu a uznání válečnými křížáckými taženými?

Ne.

Najdi a napiš si 3 klíčová slova ze svého textu:

Dědic koruny, po meči, poražen husity.

Vyjádři jednou větou, o čem je tvůj text:

Můj text je o králi Zikmundovi, jedinému králi Lucemburků.

LUCEMBURKOVÉ V ČECHÁCH a ŽIVOT VE STŘEDOVĚKU

3. SPOLEČNOST VE STŘEDOVĚKU

Ve 14. a 15. století se společnost dělila na společenské vrstvy. Rozdílné postavení lidí bylo znát na jejich chování, oblečení či úrovni bydlení.

Na vrcholu pomyslné společenské pyramidy byl panovník - v Čechách král. Důležité úřady v zemi zastávala také vyšší šlechta (páni), která vlastnila rozsáhlý majetek. Nižší šlechtu představovali chudší zemané. Významné postavení měla církev, která se starala o duchovní život obyvatelstva. Nejpočetnější skupinou byli poddaní.

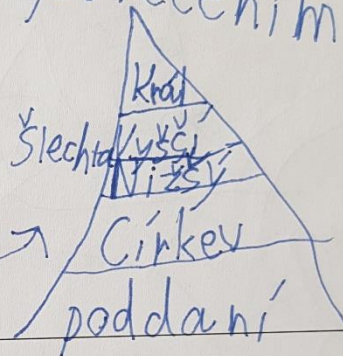
Podle čeho se dalo ve středověku poznat postavení lidí ve společnosti?

Dalo se poznat chováním, oblečením a bydlením.

Kdo zastával důležitou funkci v zemi kromě panovníka?

šlechta a církev.
Nakresli pyramidu rozvrstvení obyvatelstva.

Důležitou funkci měla

Najdi a napiš si 3 klíčová slova ze svého textu:

Společenské vrstvy, král, poddaní.

Vyjádři jednou větou, o čem je tvůj text:

Můj text je o postavení lidí ve středověku.

4.0

LUCEMBURKOVÉ V ČECHÁCH a ŽIVOT VE STŘEDOVĚKU

4. ŽIVOT NA HRADĚ

Hrady zakládali králové nebo šlechtici. Sloužily jim k bydlení, obraně a jako důkaz jejich bohatství a moci.

Hlavní místností byl rytířský sál. Zde probíhaly hostiny, přijímaly se návštěvy, podepisovaly smlouvy. Součástí hradu byla i kaple. Nejteplejší místností byla kuchyně s ohništěm. Obytné místnosti se nacházely v patře.

K hradu přiléhaly hospodářské budovy. Na nádvoří byl nepořádek, pobíhala tu i hospodářská zvířata. Ve volném čase muži lovíli, ženy vyšivaly, synové se učili šermovat.

Která místnost na hradě byla nejdůležitější, co vše se v ní konalo?

Hlavní místností byl rytířský sál.

Konali se tu hostiny, návštěvy a podepisovaly se zde smlouvy.

Jaké další místnosti se na hradě nacházely?

- kuchyně s ohništěm
- hospodářské budovy

Čím se lidé ve volném čase bavili?

MUŽI • lovíli

ŽENY • vyšivaly

SYNOVÉ • učili se šermovat

Najdi a napiš si 3 klíčová slova ze svého textu:

místnosti ~~obydli~~

život HRADY

Vyjádři jednou větou, o čem je tvůj text:

Můj text je o tom co se všechno nacházelo na hradě a jak se žilo na hradech.

LUCEMBURKOVÉ V ČECHÁCH a ŽIVOT VE STŘEDOVĚKU

5 ŽIVOT VE MĚSTĚ

Města vznikala u hradů, šlechtických sídel nebo klášterů. Střed města tvořilo náměstí s tržišťem, okolo stály honosné domy obchodníků, kostel a radnice. Město chránily hradby, vcházelo se branou, kolem byl příkop či val. Chudší domy řemeslníků s dílnami se nacházely v postranních uličkách.

Nejbohatšími měšťany byli obchodníci. Chudší a početnější řemeslníci se sdružovali do spolků – cechů. Cech hájil práva svých členů, dohlížel na kvalitu a cenu výrobků, na výchovu učedníků a skládání mistrovských zkoušek. Úplnou chudinu bez majetku představovali tovaryši, učedníci, dělníci a žebráci.

Na jakých místech vznikala města? (Proč asi?)

U: hradů, šlechtických sídel nebo klášterů, protože to byli zdroje potravy, práce a vody.

Kdo patřil mezi vyšší, váženější poddané, měšťany? (Proč, čím byl důležitý pro město?)

Obchodníci, protože "dodávali" měšťanům co potřebovali (jídlo, pítí, oblečení, dobytek apod.).

Jak se jinak nazývaly spolky, do kterých se sdružovali řemeslníci?

"Cechy" // spolky.

Proč byl cech vytvořen a kdo byli jeho členové?

řemeslníci, byl vytvořen, aby hájil práva svých členů, dohlížel na kvalitu a cenu výrobků, na výchovu učedníků a skládání zkoušek.

Najdi a napiš si 3 klíčová slova ze svého textu:

u hradů, obchodníci, cech / město, obchodníci, cechy

Vyjádři jednou větou, o čem je tvůj text:

O životě ve městě středověkém

Plán hodiny III Plán hodiny Vlastivědy

Čtvrtek 16. 5. 2019, 1. a 2. vyučovací hodina

Téma: Jan Hus a husitství

Cíl: Žáci zodpoví otázky v pracovním listu týkající se J. Husa a husitství a ve skupinách předají informace ze svého textu ostatním.

Cíl v rámci ŠVP: Žáci dokážou vyhledat a vypsát klíčová slova z textu a shrnou text na základě vypsání slov.

	Aktivita	Čas	Popis aktivity	Pomůcky, poznámky
1.	Úvod hodiny	4 min.	Přivítání, seznámení s náplní hodiny	
2.	Hádej, kdo jsem	6 min.	Učitel nalepí postupně třem žákům na záda jméno Jan Hus, slovo kalich a název Betlémská kaple. Ostatní žáci se snaží žákům napovědět, koho nebo co představují. Žáci se snaží uhodnout co nejrychleji, co mají na lístečku.	lístečky s vybranými slovy
3.	Samostatné čtení textu	10 min.	Učitel přidělí každé z pěti skupin jednu část textu z učebnice. Vždy má celá skupina stejnou část textu. Žák samostatně čte svou část textu v učebnici a na základě přečteného textu odpoví na otázky v pracovním listu. Na závěr pracovního listu napíše klíčová slova a shrnutí jednou větou.	učebnice pracovní list s otázkami pro každého žáka
4.	Skládkové učení	15 min.	Žák porovná s ostatními ve své skupině odpovědi na otázky v pracovním listu, klíčová slova a závěrečné shrnutí. Může si odpovědi barevně upravit. Poté se žáci ve skupině dohodnou, jak budou obsah své části prezentovat ostatním skupinám a které informace chtějí zmínit a rozdělí si role.	Učitel sdělí, kolik mají skupiny času na přípravu výstupu

5.	Dějiny udatného českého národa	9 min.	Po prezentaci každé skupiny učitel pustí video Dějiny udatného českého národa, podle tématu, který byl zrovna prezentován.	dataprojektor videa Dějiny udatného českého národa – díly 42, 43, 44
6.	Prezentace skupin	15 min.	Každá skupina má 3 minuty na to, aby prezentovala obsah své části textu před celou třídou. Ostatní žáci si mohou v průběhu psát poznámky.	
7.	Čtení komiksu	5 min.	Žáci si čtou ve dvojicích komiks o Janu Husovi z knihy Obrázky českých dějin a pověstí.	knihy Obrázky z českých dějin a pověstí – do dvojice
8.	Tvorba textu ke komiksu	10 min.	Žáci samostatně doplňují text k obrázkům v komiksu Husité.	
9.	Sdílení komiksových textů	7 min.	Žák si najde libovolnou dvojici, ve které navzájem sdílí svůj vytvořený text ke komiksu Husité. Následně žáci porovnají svůj vytvořený text s textem v knize a zhodnotí, jak se jim podařilo odhadnout význam obrázků.	
10.	Volné psaní	5 min.	Žáci píšou metodou volného psaní své dojmy z hodiny, co jim zůstalo v hlavě apod.	
11.	Reflexe hodiny	4 min.	Někteří z žáků mohou sdílet, co napsali volným psaním. Učitel se žáků ptá, jak se jim pracovalo, jak by zhodnotili svou dnešní práci, co se jim dařilo a co si zapamatovali.	

Text III – v učebnici Hravá vlastivěda 4 – Nejstarší české dějiny

Pracovní list III

POČÁTKY HUSITSKÉHO Hnutí

Jak se chovala církev na přelomu 14. a 15. století?

Co znamená, že „kněží nežili podle zásad křesťanství“?

Proč byli lidé proti odpustkům?

Kdo byl v té době českým králem?

Jak vycházel král se šlechtou?

S čím se musel v té době vypořádat lid?

Pro rychlíky: Zkus si vzpomenout na co nejvíce českých králů před Václavem IV. a seřad' je tak, jak vládli po sobě.

Najdi a napiš z textu 4 klíčová slova.

Vyjádři jednou větou, co sděluje tvůj text:

MISTR JAN HUS

Kdo byl Jan Hus?

Kde Jan Hus vystupoval se svými názory?

Kdo to byl „kacíř“?

Proč byl Jan Hus prohlášen za kacíře?

Koho Jan Hus nejvíce kritizoval?

Kdy byl zpečetěn osud Jana Husa, co je to dnes za den?

Pro rychlíky: Zkus si napsat v přímé řeči, co mohl říct Jan Hus za názor.

Najdi a napiš z textu 4 klíčová slova.

Vyjádři jednou větou, co sděluje tvůj text:

HUSITÉ A JAN ŽIŽKA Z TROCNOVA

Kdo byli husité?

Proč si husité zvolili za svůj symbol kalich?

Co znamená slovo „defenestrace“?

Komu se podařilo stát vůdcem husitů?

Jaké město husité založili?

Jak si husité představovali život v tomto městě?

Pro rychlíky: Nakresli, jak si představuješ defenestraci a obrázek doplň komentářem.

Najdi a napiš z textu 4 klíčová slova.

Vyjádři jednou větou, co sděluje tvůj text:

KŘÍŽOVÉ VÝPRAVY A KONEC HUSITSKÉHO HNUTÍ V ČECHÁCH

Co to byly křížové výpravy?

Kdo byli křížáci a proč se jim tak říkalo?

Byly křížové výpravy úspěšné? Proč ano/ proč ne?

K čemu vedly husitské boje?

Kde a kdy se utkala dvě husitská vojska?

Kdo byl posledním hejtmanem husitů?

Pro rychlíky: Nakresli, jak byli oblečeni křížáci a napiš k obrázku krátký komentář.

Najdi a napiš z textu 4 klíčová slova.

Vyjádři jednou větou, co sděluje tvůj text:

ZBRANĚ HUSITŮ A HUSITSKÁ KULTURA

Jaké zbraně husité používali?

Z čeho vznikaly husitské zbraně?

Co to byly vozové hradby a jak vypadaly?

Jací byli husité bojovníci?

Co husitům dodávalo odvahu v boji?

Dochovala se nám nějaká památka z husitské doby?

Pro rychlíky: Nakresli jednu z husitských zbraní, doplň k ní popisky a napiš, k čemu sloužila.

Najdi a napiš z textu 4 klíčová slova.

Vyjádři jednou větou, co sděluje tvůj text:

Práce žáků III

KŘÍŽOVÉ VÝPRAVY A KONEC HUSITSKÉHO HNUTÍ V ČECHÁCH

Co to byly křížové výpravy?

Vojenské výpravy proti Husitům

Kdo byli křížáci a proč se jim tak říkalo?

Vojáci, kteří byli najati papežem, protože měli na svých oděvech kříž.

Byly křížové výpravy úspěšné? Proč ano/ proč ne?

~~ANO~~ protože skončili vítězstvím pro Husity.

K čemu vedly husitské boje?

~~K tomu aby církev ~~střela~~ nedělala~~ aby církev nedělala odpuštění

Kde a kdy se utkala dvě husitská vojska?

V roce 1439 u Lipan

Kdo byl posledním hejtmanem husitů?

Prokop Holý

Pro rychlíky: Nakresli, jak byli oblečeni křížáci a napiš k obrázku krátký komentář.

Měli na oděvech červený kříž proto se jim říkalo křížáci

Najdi a napiš z textu 4 klíčová slova.

Husiti, kříž

Vyjádři jednou větou, co sděluje tvůj text:

Husité bojovali proti církvi.

HUSITÉ A JAN ŽIŽKA Z TROCNOVA

Kdo byli husité? Husité byli stoupenci Jana Husa.

Proč si husité zvolili za svůj symbol kalich? Kalich byla nádoba která se používala při bohoslužbách, Husité vyžadovali přijímání vína z kalicha pro všechny věřící. Kalich se stal symbolem Husitů.

Co znamená slovo „defenestrace“?

Husité v čele s Janem Želivským vyhodili z oken radnice radní. Tomu se říká defenestrace.

Komu se podařilo stát vůdcem husitů?

Jan Žižka z Trocnova se stal husitským vojvodou. Husité založili město Tábor.

Jak si husité představovali život v tomto městě?

Ve městě chtěli husité žít v lásce a bez majetku.

Pro rychlíky: Nakresli, jak si představuješ defenestraci a obrázek doplň komentářem.

Husité v čele s Janem Želivským, vyhodili z oken radnice radní

Najdi a napiš z textu 4 klíčová slova.

Jan žižka, husité, církev, kalich

Vyjádři jednou větou, co sděluje tvůj text:

Po smrti Jana žižky jeho stoupenci kterým se začalo říkat husité kteří s Janem Želivským vyhodili radní z oken radnice, říká se tomu defenestrace.

ZBRANĚ HUSITŮ A HUSITSKÁ KULTURA

Jaké zbraně husité používali?

POUŽÍVALI KROPÁČ, CERPŮPÍ, K SAMOSTŘÍL, MEČ, PALCÁT, KREMEDIK,
HALAPARTNA, SUDLICE, HOUBENKY, PRAK

Z čeho vznikaly husitské zbraně?

ZBRANĚ VZNIKLI ZE
ZEMĚDĚLSKÝCH POMŮCEK.

Co to byly vozové hradby a jak vypadaly?

VOZOVÉ HRADBY BYLY NĚCO
* ŘADA VOZŮ PŘÍPOJENÝCH K SOBĚ VYPADALI JAKO OBRNĚNÉ VOZY.

Jací byli husité bojovníci?

HUSITÉ BYLI VELICE DOBRÍMI
BOJOVNÍKY.

Co husitům dodávalo odvalu v boji?

HUSITŮM DAVALO ODVAHU V
BOJI JEJICH PÍSEŇ KDOŽ SU BOŽÍ BOJOVNÍCI

Dochovala se nám nějaká památka z husitské doby?

PAMÁTKA K V TROČNOVĚ, PETLÉMSKÁ KAPLE, TÁBOR, LIPANÝ
KANKIONÁL

Pro rychlíky: Nakresli jednu z husitských zbraní, doplň k ní popisky a napiš, k čemu sloužila.

DRŽADLO, ŘETĚZ, TRN, KOPÍ, SLOUŽIL K TOMU
ABY DAVAL BOJOVNÍKŮM
NA ZEMĚ A ZABÝJEL JE.

Najdi a napiš z textu 4 klíčová slova.

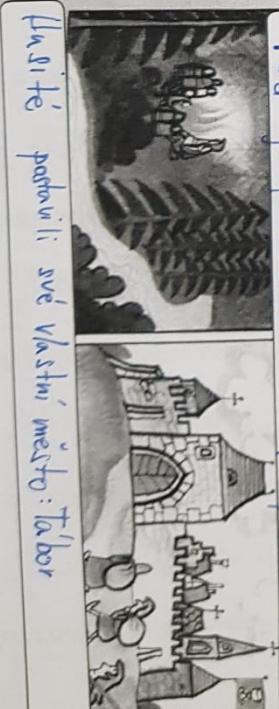
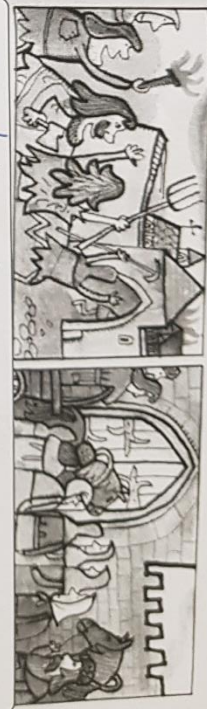
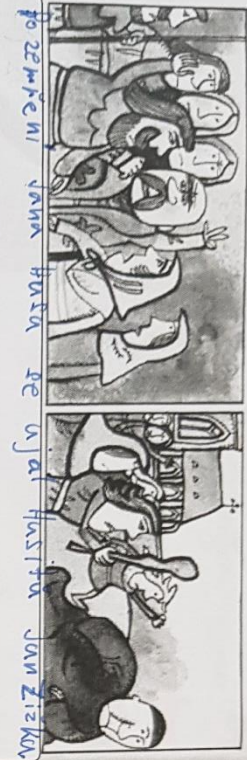
HUSITÉ, KALICH, BÍTVI, JAN HUS

Vyjádři jednou větou, co sděluje tvůj text:

MŮJ TEXT VYPRÁVÍ O TOM
JAKÉ HUSITÉ BOJOVALI
JAKÉ MĚLI HUSITÉ
ZBRANĚ.

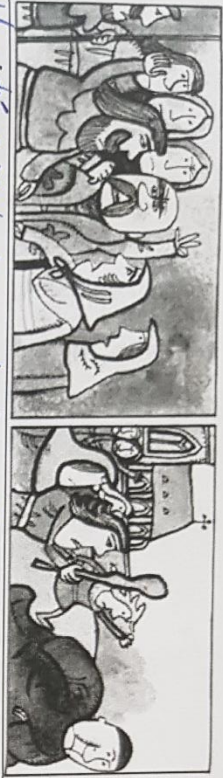

HUSITĚ

HUSITĚ

Husité se rozhodli: vyhnat cířken.

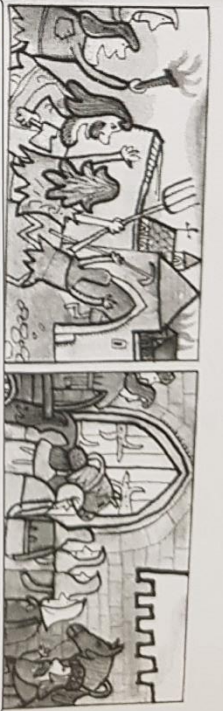
Krář nechtěl lid zavřít do vězení.

Husité chtěli lid zachránit.

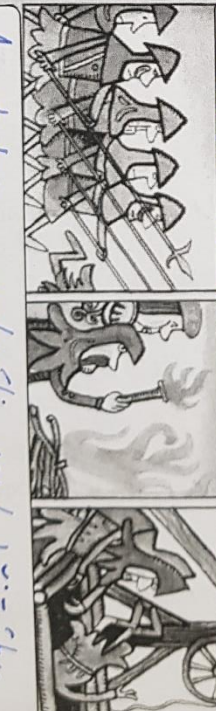
Rozbili brány a dostali se domů.

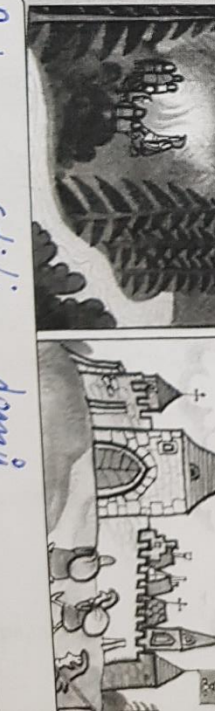
Husité vysvobodili lid.

ale Ordeři: kněe.

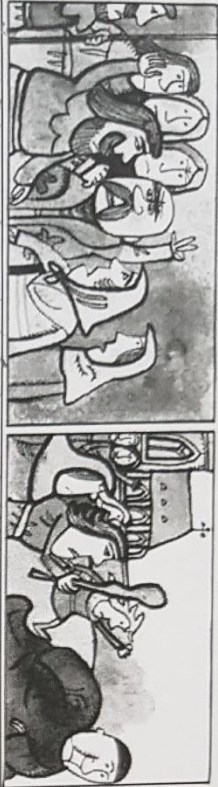
A state ne vyhali nad křiřáky.

Pak se vrátili domů.

HUSITĚ

NEKTERÍ LIDÉ NA KAZANÍ, JANA HUSA REAGOVALI
ZBOURILI SE PROTI CÍRKVI A ZACELILI RUKY HUSITĚ

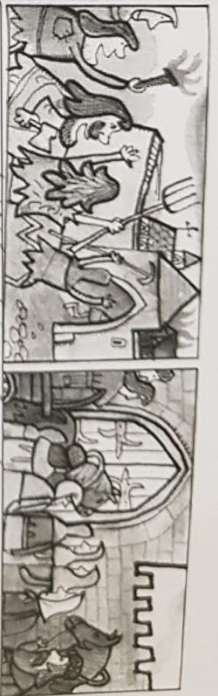
RIZICI MYSLENKU JANA HUSA.

ŠLI TĚDY K CÍRKVĚNI - RÁDNÍCI NA
NÁMĚSTÍ KÁROLOVNA

CÍRKEV VĚHAŽELI Z OKEN.

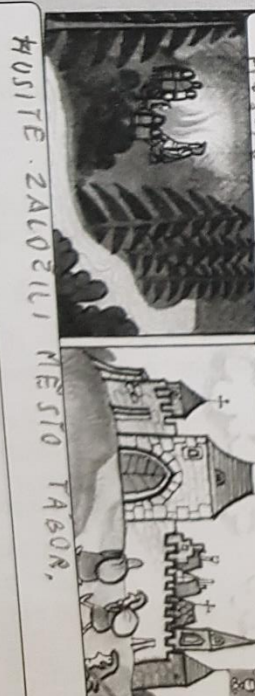
TÍM ZAČINAJÍ HUSITSKÉ VÁLKY

KOŽ ZEMŘEL VÁCLAV IV. NA TRŮN
SEOL JEHO BRATR ZIKMUND.

ZIKMUND KONAL KRIZOVÉ VĚRAVI PROTI
HUSITŮM ALE HUSITĚ VŽDY VYHRAL

HUSITĚ ZALOŽILI MĚSTO TÁBOR.

3) Závěrečná zpráva

1. Uvedení do problematiky

V rámci Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy jsem se zapojila do akčního výzkumu vzdělávacího modulu Čtenářská gramotnost. Spolupracovala jsem s paní učitelkou ze 4. ročníku ZŠ, která si stanovila ve třídě problém práce s naučným textem, který chtěla řešit. Téma našeho výzkumu bylo Učení se z textu u žáků 4. tříd: podpora při práci s textem.

1.1 Čtenářská gramotnost

Vymezením pojmu čtenářská gramotnost se zabývalo již mnoho odborníků, často je však využívána definice vymezená pro mezinárodní šetření PIRLS, které testuje úroveň čtenářské gramotnosti žáků 4. ročníků ZŠ. V roce 2016 byla čtenářská gramotnost pro tyto účely definována jako: „*schopnost porozumět formám psaného jazyka, které vyžaduje společnost a/nebo oceňují jedinci, a tyto formy používat. Čtenáři mohou odvozovat význam z různorodých forem textů. Čtou, aby se učili, aby se začlenili do společenství čtenářů ve škole i v každodenním životě, a také pro zábavu.*“ (Publikace s uvolněnými úlohami PIRLS 2016 str. 11)

Toto vymezení zohledňuje různé složky čtenářské gramotnosti, účely čtení při práci s různorodými typy textů, včetně textů naučných.

Pojem čtenářská gramotnost se v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) dosud přímo nevyskytuje, přestože se Česká republika účastní srovnávacích mezinárodních výzkumů již od devadesátých let. V RVP jsou však prvky, které jsou součástí čtenářské gramotnosti, zahrnuty jako klíčové kompetence, které jsou zásadní pro rozvoj osobnosti a zapojení se do společnosti a do běžného života. Kurikulum rovněž zahrnuje propojení znalostí a dovedností, které je ve vzdělávání zásadní, a osobní zájem žáka podporující jeho komunikační dovednosti. Co však v RVP ZV stále chybí je čtenářská gramotnost jako cíl vzdělávání. (Vykoukalová, Wildová, 2013, str. 37–38)

1.2 Rozvoj čtenářské gramotnosti

Přestože v kurikulu termín čtenářská gramotnost není zmíněn, ve školách se pracuje na jejím rozvoji a objevují se různé metody, jak ji rozvíjet. Obecně se mluví o tzv. aktivizujících metodách, tedy metodách dosahujících stanovených cílů skrze vlastní učební činnost žáků,

zejména myšlení a řešení problémů. Jsou využívány metody Kritického myšlení a model učení E–U–R (evokace-uvědomění-reflexe), přejaté ze zahraniční metodiky RWCT. Příkladem těchto metod jsou například čtení s předvídáním, čtení s tabulkou předpovědí, zjednodušená metoda I.N.S.E.R.T, skládkové učení, nebo formy grafických organizátorů Vím – chci vědět – dozvěděl jsem se, myšlenkové mapy, Pětílístek či Věnnův diagram.

Základním předpokladem pro rozvoj čtenářské gramotnosti je konstruktivistický přístup učitele a vhodné kladení otázek. Většina českých učitelů má tendenci klást žákům uzavřené otázky, které nepodporují myšlení žáků. Při promýšlení otázek je dobré vycházet z Bloomovy taxonomie kognitivních cílů, aby učitel pokryl co nejvíce úrovní myšlení. (Havlíková, 2017, str. 8) Napomoci žákům porozumět textu může učitel návodnými otázkami, díky nimž žáky přivede na souvislosti a na hlavní sdělení textu, na něž by žáci měli přijít sami. (Vrňáková, 2013, str. 18)

1.3 Práce s textem v naučných předmětech

Mnoho učitelů si spojuje čtenářskou gramotnost pouze s předmětem český jazyk a literatura, čtenářská gramotnost je však zásadní i v naučných předmětech. Mnozí učitelé připouštějí, že práci s textem do naučných předmětů nezařazují, protože žáci nejsou schopni vzít si z textu podstatné informace, neboť textu neporozumí. (Illíková, 2015, str. 25)

Naučné texty se od beletristických liší formátem a uspořádáním, použitými jazykovými prostředky a účelem. Také při práci s těmito texty je potřeba nesoustředit se pouze na vyhledávání informací, jež jsou v textu explicitně uvedeny, důležitá je posuzování informací, vztahů mezi nimi a vysvětlení těchto vztahů. (ČŠI, Publikace s uvolněnými úlohami z šetření PIRLS 2016, str. 12–13)

Aby žáci textu mohli porozumět, je potřeba je porozumění učit a rozvíjet jejich čtenářské strategie. Rozvoj čtenářských strategií pomáhá lepšímu porozumění a osvojení učební látky a žáci mají větší zájem o učivo a jsou více motivovaní. (Vrňáková, 2013, str. 18–19)

Pro práci s textem v naučných předmětech je k dispozici mnoho různorodých materiálů, se kterými můžeme v hodinách pracovat, takže učitel nemusí pracovat pouze s učebnicí, ale může využít časopisy (např. Časostroj, Junior 21. století), encyklopedie či jiné zdroje. Žáci mají možnost setkat se s různými texty, rozšiřovat tak svoje čtenářské zkušenosti a zároveň si uvědomí, že čtou s určitým záměrem. Během práce s textem jsou důležité myšlenkové

procesy žáků, propojení jejich dosavadních znalostí s novými a také pokládání si otázek a hledání odpovědí.

1.4 Postupy porozumění textu

Při práci s textem čtenář využívá několik postupů porozumění, jež mají práci s textem usnadnit a napomoci jeho správnému porozumění. Jsou jimi vyhledávání informací, vyvozování závěrů, interpretace a posuzování textu.

Nejčastěji čtenář v informačním textu hledá odpověď na stanovenou otázku, nebo čte s cílem ověřit si domněnku či správné porozumění. V takovém případě je úkolem čtenáře poznat, v jaké části textu hledat odpověď na otázku a které informace s ní souvisí. Tato zdánlivě jednoduchá činnost může být pro čtenáře náročnější, když text obsahuje velké množství informací, které čtenář nepotřebuje k zodpovězení dané otázky, nebo jsou-li použity neznámé výrazy, termíny a složitější slova. Při vyhledávání informací v textu se lze soustředit na vyhledání číselných údajů, slov, vyhledání myšlenek, definic, nebo vyhledání údajů v tabulce, grafu či mapě.

Náročnějším úkolem je vyvozování závěrů z textu, při němž musí jít čtenář za hranice explicitně řečeného a přemýšlet nad možnými souvislostmi. Čtenář hledá souvislosti mezi informacemi, snaží se souvislost popsat a vyvodit z ní tvrzení.

Důležitou součástí práce s textem je interpretace, při které má čtenář propojovat text s vlastními zkušenostmi a znalostmi, které mu mají pomoci lépe textu porozumět a pochopit souvislosti a hlavní myšlenku textu, někdy skrze propojování a porovnávání informací.

Zásadním postupem porozumění je posuzování textu, kdy má čtenář o textu kriticky uvažovat. Čtenář hodnotí věrohodnost textu, srozumitelnost uvedených informací a akurátnost použitých jazykových prostředků a přemýšlí o záměru autora a jeho názoru na téma, přičemž čerpá ze svých znalostí a zkušeností. (ČŠI, 2018, str. 13–16)

Ve škole by měly být v hodinách rozvíjeny skrze práci s textem nejlépe všechny zmíněné postupy a spolu s nimi navíc vztah ke čtení, metakognice a sdílení.

1.5 Cíl akčního výzkumu

Cílem výzkumu bylo zlepšit porozumění žáků naučnému textu, pomoci jim s textem efektivněji pracovat a extrahovat z něj důležité informace.

2. Metodologie

Pro náš akční výzkum a sběr dat jsme zvolily výzkumné metody pozorování a tvorbu materiálů.

Hypotézy

Na základě pozorování hodiny vlastivědy ve 4. ročníku ZŠ na Praze 2, kde se pracovalo s naučným textem o Přemyslu Otakarovi, jsem stanovila následující hypotézy:

- Pro žáky není jednoduché najít v textu klíčová slova a zapsat je.
- Žáci se setkávají s naučnými texty ve vyučovaných neязыkových předmětech více až ve 4. ročníku ZŠ.

Výzkumné otázky

Ze zvolených hypotéz jsem zformulovala následující výzkumné otázky:

1. Jak pomoci žákům se zapamatováním, vysuzováním a aplikací textu a zároveň s vyhledáváním a vypsáním klíčových slov a vytvořením shrnutí na základě vypsání slov?
2. Jak žáci pracují se zvolenou formou pracovního listu a v rámci metody skládkového učení?
3. Jak žáci a paní učitelka pracovní list a metodu skládkového učení hodnotí?

2.1 Výzkumný vzorek

Výzkum probíhal ve 4. třídě 1. stupně základní školy v Praze s počtem 25 žáků, z nichž jeden žák byl s LMD. Ve třídě nebyl vždy plný počet žáků, proto se počet žáků v hodině pohyboval mezi 22 a 25 žáky.

2.2. Metody

V první etapě intervenčního plánu jsem vytvořila pracovní list obsahující různé postupy porozumění, abych zjistila, jak si žáci poradí, když budou pracovat individuálně. Ve druhé etapě jsem se rozhodla po konzultaci s odborným týmem přidat k pracovnímu listu postup sdílení a vyzkoušet metodu skládkového učení a v poslední, třetí fázi jsem aplikovala modifikaci skládkového učení společně s pracovním listem, kdy žáci prezentovali ve skupinách celé třídy. Pracovní list i vybraný text jsem vždy konzultovala se spolupracovníci z fakulty nebo

s paní učitelkou a upravovala jsem je na základě jejich námětů. Každá etapa intervence vždy zahrnovala vyhledání klíčových slov a shrnutí textu.

2.2.1 Pracovní list

K podpoře čtenářské gramotnosti a porozumění textu ve 4. ročníku jsem se rozhodla na základě zjištěného problému zvolit k textu vytvoření pracovního listu s otázkami a úlohami cílenými na různé postupy porozumění. Pracovní list měl napomoci žákům text zpracovat, soustředit se na důležité informace a usnadnit jim práci s textem. Jak zmiňují Vykoukalová a Wildová (2013, str. 154), úlohy by se měly týkat přečteného textu, vycházet z něj a vyžadovat práci s ním. Zároveň by měly nejlépe zahrnovat všechny roviny čtenářské gramotnosti (doslovné porozumění textu, vysuzování, aplikaci, sdílení, metakognici a vztah ke čtení).

Úlohy by měly mít různou formu, abychom rozvíjeli čtenářskou gramotnost širěji a udržovali pozornost žáků v textu. Dále autorky doporučují tvořit úlohy, jež rozvíjejí propojení dosavadních informací s nově získanými poznatky při čtení. Lze zařazovat i úlohy na posouzení textu.

2.2.2 Metoda psaní poznámek

K pracovnímu listu jsem zařadila metodu Psaní poznámek (monitorování porozumění), která vyžaduje hledání klíčových slov textu při čtení.

Žák má číst zadaný text, vyhledat klíčová slova nebo slovní spojení a zapsat si je. Zjišťuje tak, jak rozumí textu a propojuje své dosavadní znalosti s novými informacemi z textu. Po zapsání klíčových slov mají žáci za úkol na základě vypsání informací shrnout obsah textu v několika bodech. Shrnutí si zapíší, pak si je porovnají ve trojici se spolužáky a na základě toho mohou shrnutí upravit tak, aby bylo stručné a co nejvýstižnější. Následuje společná diskuze o tom, co je žákům jasné a k čemu mají ještě otázky. (Šlapal, Košťálová, Hausenblas a kol., 2012, str. 69)

2.2.3 Skládankové učení

Jako další metodu použiji skládankové učení. Spočívá v rozdělení žáků do domovských skupin, ve kterých má každý žák jinou část textu. Každý si samostatně prostuduje svou část textu, vypracuje otázky v pracovním listu a poté míří do expertní skupiny. V expertních skupinách se sejdou žáci z různých domovských skupin, kteří mají stejnou část textu.

Společně diskutují zodpovězené otázky a vymýšlí strategii, jak naučit ostatní spolužáky ve své domovské skupině to, o čem sami četli a co se dozvěděli.

2.3 Průběh výzkumu

2.3.1 První etapa

První etapa probíhala na téma stavitelství za doby Karla IV. – učivo, které žáci měli právě probírat v hodině vlastivědy zaměřené na dějiny. Žáci pracovali s upraveným textem z knihy *Po stopách Karla IV.* a pracovním listem, který obsahoval otázky na vyhledávání informací v textu, vyvozování závěrů, interpretaci, posuzování textu a zároveň na složku jazykovou. Na začátku pracovního listu měli žáci za úkol vyhledat v textu klíčová slova a zapsat je, což žákům zabralo mnoho času. Jedním z úkolů v pracovním listu bylo doplnit tabulku, kde někteří žáci nepochopili, že mají porovnávat znaky dvou uměleckých slohů (viz *Pracovní list I*). Paní učitelka zadání úlohy v průběhu hodiny některým žákům dovysvětlila – navedla je skrze údaje v tabulce na porovnávání. Posledním úkolem v pracovním listu bylo napsat shrnutí na základě klíčových slov a následně porovnat ve dvojici. Na závěr hodiny proběhla reflexe, paní učitelka se zeptala, co si kdo napsal do shrnutí. Ke stavbám napsaným na tabuli se doplnily další, o kterých se dozvěděli v textu. Žáci dokázali vyjmenovat stavby v Praze postavené Karlem IV. a říct, proč byla která stavba v tehdejší době důležitá a jaký význam má v současnosti.

2.3.2 Druhá etapa

Ve druhé etapě byla použita metoda skládkového učení, žáci byli v domovských skupinách po 4–5 žácích, ve kterých každý žák dostal jinou část textu s otázkami a tu měl samostatně vypracovat. Na začátku proběhl brainstorming, žáci si měli vzpomenout, co k tématu ví, a jejich odpovědi jsme zapsali na tabuli. Pak následovala samostatná práce s textem a pracovním listem, který byl postaven na interpretačních otázkách. Všichni žáci pochopili, co mají dělat, a ti, kteří byli hotovi dříve, si mohli dohledat další informace ke své části textu v učebnici. Žáky jsme poprosili, aby porovnali tento text a pracovní list s tím z minulého týdne a aby na základě toho nakreslili „smajlíka“, jak se jim tuto hodinu pracovalo. Poté se žáci přesunuli do expertních skupin – seskupili se žáci se stejnou částí textu – a v těchto skupinách si mohli barevně upravit své odpovědi a snažili se sjednotit vypsaná klíčová slova. V expertní skupině se domlouvali na strategii, jak předají informace ze svého textu ostatním ve své domovské skupině, co by bylo dobré říct na začátku a co vše zmínit. Následně se žáci vrátili do domovských skupin, kde si navzájem předali informace. Většina žáků svou část předávala čtením celého textu, ostatní při

poslouchání ztráceli pozornost. Příště by bylo zřejmě lepší žákům nabídnout různé strategie předávání textu, případně předávání informací nejprve modelovat, aby bylo učení efektivnější. Skupiny, které byly hotové, se měly zamyslet, zda je napadají nějaké otázky, jestli se někdo potřebuje doptat na něco z toho, co slyšel nebo co si kdo ujasnil. Žáci psali metodou volného psaní cokoli, co je napadlo k tématu, co si vybavili. Ještě jsme se vrátili k informacím na tabuli zapsaným během brainstormingu, žáci však potřebovali pomoci s ujasněním a vybavením informací. Během závěrečné reflexe žáci srovnali předchozí a tuto hodinu, říkali, čeho si všimli, co bylo stejné, zhodnotili, jak se jim pracovalo a kde měli problém a také jak by mohli problém řešit.

2.3.3 Třetí etapa

Třetí etapa začala evokační aktivitou „Kdo/co jsem?“, ve které zástupci skupin hádali, jaké slovo představují. Každá skupina napovídala svému zástupci, jedna skupina napověděla špatně, když použila slovo, jež bylo součástí pojmu. Ze slov, které žáci hádali (kalich, Jan Hus a Betlémská kaple), potom vyvozovali téma hodiny.

Následovala opět nejprve samostatná práce s textem a pracovním listem, kdy byly patrné rozdíly v tempu žáků – někteří odpovídali na první otázku a jiní už byli u poslední otázky. Poté žáci zůstali ve skupinách, ve kterých seděli, protože každá skupina měla jednu část textu – celá skupina byla „expertní“. Ve skupinách porovnávali své odpovědi a domluvili se na způsobu prezentace své části textu. V některých skupinách jeden žák četl své odpovědi a ostatní si je doplňovali do svého pracovního listu. Poté následovala krátká přestávka, při které se mohli zájemci dívat na *Dějiny udatného českého národa*, aby si doplnili informace. Všichni žáci se rozhodli dívat na videa.

Skupiny volily různé formy prezentace informací před zbytkem třídy, v jedné skupině každý přečetl odpověď na otázku z pracovního listu včetně klíčových slov a shrnutí a paní učitelka se poté tázala třídy na otázky, aby zjistila, zda budou schopni zúročit informace z prezentace skupiny. Druhá skupina měla stejnou formu prezentace a paní učitelka se ptala, zda by někdo doplnil nějaké klíčové slovo, další skupina měla otázky na publikum a objasnila otázky ze svého pracovního listu, při prezentaci čtvrté skupiny jeden žák četl text z učebnice a ostatní jej dramaticky ztvárnili a poslední skupina zvolila podobnou formu jako skupina předchozí, kdy jeden četl text, a ostatní žáci předváděli názornou ukázkou. Další částí pracovního listu byl komiks o husitech z knihy *Obrázky z českých dějin a pověstí*, ke kterému měli žáci napsat

vlastní text. Předtím si žáci četli ve dvojicích komiksový text o Janu Husovi, aby lépe pochopili zadání úkolu. Někteří žáci měli problém s analýzou obrázku a potřebovali pomoci. V závěrečné reflexi žáci říkali jedním slovem nebo větou, co si zapamatovali, a měli objasnit, proč byla „revoluce“, hodnotili, co se jim dařilo a nedařilo a jaké úkoly je bavily.

2.4 Výsledky

Akční výzkum ukázal, že použití pracovního listu k práci s textem bylo celkově efektivní, pracovní list pomohl žákům zaměřit se na důležité informace v textu a dále s nimi pracovat. Stejně tak se osvědčila metoda sdílení Skládankovým učením.

2.4.1 První etapa výzkumu

První aplikovaný pracovní list k tématu Stavitelství za doby Karla IV. byl pro žáky náročnější, protože obsahoval příliš mnoho úkolů a také proto, jak mi sdělila paní učitelka, že žáci nejsou zvyklí na samostatnou formu práce po celou hodinu.

Vliv na vypracování úkolů měla i formulace zadání, pro některé žáky bylo zadání matoucí a nevěděli, jak úkol uchopit. Uvědomila jsem si, že pro dospělého člověka byla formulace srozumitelná, ale děti potřebují konkrétnější zadání.

V úkolu s doplněním tabulky měli žáci porovnávat dva umělecké slohy (aby si ujasnili znaky těchto slohů), což někteří žáci nepochopili, potřebovali explicitnější zadání. Pomohla jim pomoc ve formě návodné otázky u prvního kroku vyplňování. Žáci mohli některé znaky v tabulce doplňovat na základě své předchozí zkušenosti, neboť již v hodinách kreslili románské a gotické stavby.

Otázka na vysvětlení slova „zvelebit“ a proč je použito toto slovo skrývala i procvičení synonym, v odpovědích většina žáků uvedla vhodná synonyma, někteří žáci dokonce použili k vysvětlení příklad z textu.

Žáci hodnotili zvolený text jako dlouhý, ale neměli s ním potíže, líbil se jim, ocenili ilustrace v textu, které napomáhaly představivosti. Nejnáročnějším úkolem pro ně bylo řazení staveb, což korespondovalo s vyhodnocením pracovního listu – úkol na řazení staveb a otázku „*Zkus odhadnout, co znamená slovo klenba*“ nezodpovědělo 16 žáků z 25, důvodem bylo zřejmě příliš obecné a nejasné zadání. Formulaci zadání by bylo možné zlepšit nasměrováním žáků přes slovtvorbu na kořen slova, například přidáním věty *Napadají tě ke slovu „klenba“ nějaká příbuzná slova?*, nebo jinými návodnými otázkami. Nejlépe si žáci poradili s úkoly napsat

příklad toho, jak byla nějaká ze staveb Karla IV. užitečná pro lidi, a napsat dvě věci, které se v textu dozvídají o Pražském hradu, a pak s otázkou „*Co znamená slovo putna*“.

2.4.2 Druhá etapa výzkumu

Na základě zhodnocení pracovního listu a textu aplikovaného v první fázi jsme zvolili výrazně kratší text, méně otázek a úkolů v pracovním listu a text jsme vložili přímo do pracovního listu. Přidali jsme metodu sdílení, která žákům měla pomoci lépe porozumět textu, uvědomit si chybu, prezentovat svůj názor a ujasnit si své domněnky. Skládankovému učení – metodě založené na sdílení ve skupinách – předcházela krátká samostatná práce s pracovním listem, jenž obsahoval otázky na interpretaci, které žákům pomohly text pochopit a zpracovat.

Následné předávání informací v domovských skupinách však nebylo příliš úspěšné, žáci se navzájem neposlouchali a nezvládali pojmout tolik informací najednou, tudíž si z hodiny neodnášeli takové poznatky, jaké po hodině měli mít. Nečekala jsem, že nastanou při této metodě potíže, takže mě neúspěch předávání informací v domovských skupinách trochu překvapil, možná by bylo dobré při prvním setkání žáků s metodou navrhnout několik strategií, jak předat informace ostatním ve skupině. Průběh skládankového učení byl ovlivněn i tím, že se žáci s jeho plnou formou setkali v této hodině poprvé a nebyli ještě na tuto formu zvyklí, ale zároveň i množstvím hluku ve třídě.

S metodou volného psaní si všichni žáci poradili, s paní učitelkou už ji v minulosti zkoušeli. Metoda nám posloužila jako zpětná vazba a ověření, co si žáci z výuky odnáší. Psali heslovitě, někteří žáci se odklonili od volného psaní spíše k myšlenkové mapě – vyhovuje jim jiný způsob uspořádání myšlenek. Během reflexe byli žáci schopni sami navrhnout, co mohli udělat, aby se jim ve skupinách pracovalo lépe – shluknout se blíž k sobě, aby se slyšeli, nebo se například přesunout na jiné místo. Žáci hodnotili délku a obsah textu příznivě, byl podle nich jednoduchý a pro některé až příliš snadný. Překvapivě nepoznali, že byl text vyňat z jejich učebnice vlastivědy a oceňovali, že pracují s jiným než učebnicovým textem. Z toho jsem vyvodila, že příště mohou zadat delší text a může být z učebnice, neboť žáci s ním zvládnou pracovat. Zmínili také, že by pracovní list mohl obsahovat úkol pro rychlejší žáky, proto jsme ho v další fázi zahrnuli.

2.4.3 Třetí etapa výzkumu

Třetí pracovní list byl zaměřený zejména na vyhledávání v textu a obsahoval úkol „pro rychlíky“. Vytvořili jsme jej na základě zkušeností z minulé hodiny, kdy byl pracovní list

s textem příliš snadný, přidali jsme trochu více úkolů a zadanou část textu si měli žáci sami najít v učebnici. Žáci zvládali práci bez problémů, někteří byli rychlejší, zřejmě proto, že souběžně četli text a vyplňovali pracovní list, zatímco jiní si nejprve četli text a až potom odpovídali na otázky. Rozdílné tempo ve čtení však mohlo být ovlivněno i individuálními dovednostmi žáků a odlišnou úrovní porozumění.

Zvolená modifikace skládkového učení byla efektivnější než minulou hodinu, v této úpravě totiž již žáci v hodinách s paní učitelkou pracovali, věděli tedy, co se od nich očekává, jak mají postupovat, a více se soustředili. Jednotlivé skupiny si se svou částí textu poradily velmi dobře, dokázali se zaměřit na důležité informace a prezentovat zajímavou formou, díky čemuž si ostatní mohli informace lépe zapamatovat. Pracovní list žákům posloužil jako struktura prezentace a žáci správně odhadli, že je otázky a úkoly směřují k podstatným informacím.

Vypsání klíčových slov a shrnutí zvládli žáci lépe než v první a zhruba stejně jako ve druhé hodině intervence. Doplnění textu k obrázkům v komiksu posloužilo částečně jako zpětná vazba toho, jak žáci pochopili husitství z prezentací spolužáků, bylo však náročné pro některé žáky, jež mají potíže s analýzou obrázku. Těmto žákům pomohlo doptávání, co vlastně vidí na obrázku a jak to souvisí s tím, co v hodině slyšeli. Na závěr žáci hodnotili hodinu jako zábavnou, dozvěděli se nové informace, ocenili otázky v pracovním listu, ale doplnění textu ke komiksu pro ně bylo náročnější, ale přesto ocenili ve výuce tvořivou činnost. Zpětná vazba od dětí mě potěšila, téměř vše hodnotily kladně a daly najevo, že je výuka bavila.

Poslední fáze intervence se nám vydařila nejlépe, pracovní list odpovídal dovednostem a schopnostem všech žáků – včetně žáků se specifickými potřebami, v hodině nenastali žádné větší potíže a sami žáci považovali aplikovaný pracovní list za nejzdařilejší.

2.4.4 Závěr

Záměr akčního výzkumu se nám podařilo naplnit, přispěl k naplnění hlavního cíle, který si třída na tento rok stanovila – zvládnout třídít informace a postupně se naučit dělat výpisky. Zvolené metody vedoucí k cíli se nám osvědčily a shledali jsme, že metody je vždy vhodné nastavit podle dané třídy, neboť v každé třídě může metoda fungovat zcela jinak.

Ve výzkumu se potvrdilo, že žáky baví práce s textem, který obsahuje obrázky, vyhovuje jim spojení textu s ilustracemi – slouží jim jako opora k textu. Ukázalo se, že je dobré zahrnout do hodiny tvořivou činnost, např. doplnění textu ke komiksu, čímž žáci mohou projevit

vlastní kreativitu. Pokud bychom porovnali všechny tři fáze výzkumu, tak v první fázi bylo na žáky příliš mnoho textu, ve druhé fázi jsme text a pracovní list upravili příliš a ve třetí fázi se nám podařilo vytvořit materiály, které byly zcela přiměřené a vyhovovaly žákům.

Sami žáci si všimli postupného posunu ve zpracování pracovních listů, zdály se jim hodiny od hodiny lepší, což je i známka toho, že se žákům lépe pracovalo a že jsou všímaví a schopni zhodnotit i přípravu učitele. Byla jsem potěšená, že žáci zaznamenali posun v mých připravených materiálech. Sama jsem si postupně uvědomovala, co žákům vyhovuje a díky konzultacím s paní učitelkou se mi dařilo v přípravě zlepšovat. První pracovní list jsem zvolila formou samostatné práce, protože jsem žáky ve třídě neznala a chtěla jsem si ověřit, jak na tom jsou. Po intervenci jsem však shledala, že by žákům více vyhovovalo začít nejprve aktivními metodami, kdy by mohli sdílet a pracovat jako skupina, a až poté postupně dojít k samostatné činnosti. Bylo by tedy nejlepší postupně ubírat skupinové práce a žáky tak osamostatňovat.

Zařadit k práci s textem pracovní list považuji na základě zkušenosti ve třídě za dobrý způsob podpory při pochopení a zpracování textu, pomůže žákům zaměřit se na důležité informace a zároveň pomocí něj můžeme rozvíjet různé postupy porozumění. Pracovní list by však měl obsahovat přiměřené množství otázek a úkolů s jasným a přesným zadáním. Dobře strukturovaný pracovní list žákům pomáhá při zpracování tématu ve skupinách při skládankovém učení a nabízí jim návrh strukturace jejich skupinové prezentace. Díky tomu předají v prezentaci spolužákům informace, které chceme, aby věděli všichni, aniž by učitel přímo předložil informace, které by měli v prezentaci zmínit. Osvědčila se nám struktura pracovního listu: nejprve základní otázky k textu, spíše na doslovné porozumění, poté otázky na detailní informace, a nakonec rozšiřující otázky a úkoly jako práce navíc.

V akčním výzkumu žáci v každé hodině vyhledávali a vypisovali klíčová slova a psali krátké shrnutí textu, díky čemuž si podle mě uvědomili myšlenku textu a zvládli sami vybrat jen několik slov, jež potřebují k porozumění smyslu textu.

Metoda skládankového učení může žákům také usnadnit pochopit více učiva najednou, a to navíc poutavou formou vrstevnického učení. Nelze od žáků čekat, že zvládnou touto metodou hned bez problémů pracovat, protože jde o netradiční způsob výuky. Pokud chceme s touto metodou ve výuce pracovat, můžeme začít jejími modifikacemi a až dospějeme přímo k metodě, je třeba ji několikrát zkoušet, než budou žáci schopni v ní efektivně pracovat s textem

a pojmout učivo. Každopádně aktivní metody jako je skládkové učení podporují kooperaci žáků, což jsme při práci v této metodě ve třídě zaznamenali.

Vyozorovala jsem, že vrstevnické učení více vyhovovalo průměrným žákům, kteří dosahovali díky sdílení lepšího výkonu. Mají-li žáci možnost ve výuce při práci s textem sdílet, zvýší se často jejich motivace, učitel nemusí být tím, kdo předává žákům všechno učivo, žáci si mohou vysvětlit nejasnosti v textu navzájem a používají i jiné kognitivní procesy. Sdílením se žáci také zlepšují ve způsobu sdělování informací a učí se sami vyhodnotit důležité informace.

Během celého realizovaného akčního výzkumu pro mě byly velmi cenné a přínosné konzultace s učitelkou třídy, která mi vždy poskytla konstruktivní zhodnocení a rady, ze kterých jsem se mohla poučit. Zároveň mi pomohly i konzultace s odborníci z fakulty, která mě přivedla na několik nápadů, ale i podstatných otázek, zodpověděla mi některé nejasnosti a navedla mě správným směrem, když jsem si s něčím nevěděla rady. Díky konzultacím a realizaci výzkumu jsem se mohla posunout v přípravě materiálů pro žáky, zjistila jsem, jak zvolené metody fungují v jedné konkrétní třídě a odnáším si tak nezanedbatelné zkušenosti do své budoucí praxe.

2.5 Seznam literatury

ČERNÝ, Jiří, ZÁTKA, Pavel. *Obrázky z českých dějin a pověstí*. 9. vyd. Praha: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03686-1.

HAVLÍNOVÁ, Hana. *Rozvíjení počáteční čtenářské gramotnosti: Nápadník pro učitele 1. a 2. ročníků základní školy* [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: https://docs.google.com/gview?url=https://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/21535/rozvijeni_pocatecni_ctenarske_gramotnosti_napadnik.pdf&embedded=true&TB_iframe=true&height=600&width=1000

ILLÍKOVÁ, Michaela. *Práce s věcným textem na 1. stupni základní školy* [online]. Olomouc, 2015 [cit. 2019-04-25]. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI PEDAGOGICKÁ FAKULTA. Dostupné z: <https://theses.cz/id/3yx8h3>.

JANOTOVÁ, Zuzana, TAUBEROVÁ, Denisa, KOŠTÁLOVÁ Hana, PODEŠVOVÁ Hana, POTUŽNÍKOVÁ, Eva a NOVÁ, Petra. *Publikace s uvolněnými úlohami z mezinárodního šetření PIRLS 2016: Úlohy ze čtenářské gramotnosti pro 4. ročník*. Praha: Česká školní inspekce, 2018. ISBN 978-80-88087-19-9.

KLECH, Pavel, ŠLAHŮNKOVÁ, Irena, SAKAŘOVÁ, Lenka, BINKOVÁ, Adriana, ŠVIHLOVÁ, Zuzana a KAMRLA, Jan. *Hravá vlastivěda 4- nejstarší české dějiny, učebnice*. Praha: Taktik International, 2016. ISBN 978-80-87881-98-9.

PECHAROVÁ, Lenka. *Po stopách Karla IV*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1022-1.

ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7.

VRŇÁKOVÁ, Alena. *Četba naučných textů na 1. stupni ZŠ a aktivity na podporu četby* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. Praha, 2013 [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120114383>.

VYKOUKALOVÁ, Věra a Radka WILDOVÁ. *Čtenářská gramotnost žáků 1. stupně a možnosti jejího rozvoje*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7290-642-0.